

مدافعان محیط‌زیست به فکر اقتصاد باشند

بهنام افضل
عضو هیات‌مدیره انجمن
مهندسی معدن ایران

طی چند سال اخیر تفاهمنامه‌های متعددی سازمان حفاظت محیط‌زیست با نهادهای دولتی متولی بخش معدن از جمله سازمان صنعت، معدن و تجارت و ایمیدرو به امضا رسانده که همه بر پایه غریبال فعالیت‌های زیان‌بار معدنی به منابع طبیعی است. به عبارت دیگر، طبق این تفاهمنامه‌ها فعالیت معادن در صورتی که دارای آسیب‌های زیست‌محیطی باشند، متوقف می‌شوند.

عاملان تدوین این تفاهمنامه‌ها، آنها را زمینه‌ساز ایجاد ساز کاری مناسب برای سازگاری فعالیت‌های معدنی با ملاحظات، استانداردها و ضوابط زیست‌محیطی می‌دانند اما واقعیتی که همواره از سوی فعالان معدنی مطرح می‌شود، مانع‌تراشی‌های گاه بی‌دلیل سازمان حفاظت محیط‌زیست برای فعالیت معادن است که در سال‌های اخیر کار را بیش از پیش برای معدنکاران دشوار کرده است.

تمرکز فعالان محیط‌زیست بر معدنکاری و چشم‌پوشی از مضرات سایر فعالیت‌های صنعتی، معضلی اساسی است. به‌صراحت می‌توان تایید کرد ذات فعالیت معدنی با تخریب محیط‌زیست همراه است و هرچه فعالیت گسترده‌تر باشد، این زیان بیشتر خواهد بود.

معدنکار موظف است تمام پایش‌های حفاظتی محیط‌زیست را انجام دهد و زمانی که عملیات معدنکاری به اتمام رسید، معدن را بازسازی کند و این توقع کاملاً بجا است. اما دیگر گالری‌ها و موانع متعددی که سازمان‌های مرتبط با حفاظت محیط‌زیست و منابع طبیعی بر سر راه فعالیت‌های معدنی ایجاد می‌کنند، ناعادلانه است.

باید به این نکته توجه داشت که صنایع بزرگ و دیگر بنگاه‌های تولیدی، زیان‌هایی به مراتب بیشتر از معادن به منابع طبیعی وارد می‌کنند اما سازمان حفاظت محیط‌زیست هیچ ایرادی بر فعالیت آنها نمی‌گیرد و تنها انگشت اتهام خود را بر معادن نشانه رفته است.

آلودگی‌های آب، خاک، هوا و نشست آلاینده‌های خطرناک از این صنایع که ضمن آسیب‌های زیست‌محیطی برای جان مردم خطرناک است، ناشی از فعالیت معادن نبوده و سازمان حفاظت محیط‌زیست باید توجه خود را به سایر فعالیت‌ها نیز معطوف کند. عملیات معدنی بنا بر ذات خود، چه در مرحله اکتشاف و چه استخراج زمان‌بر است و هر سرمایه‌گذاری که قصد ورود به این عرصه را دارد، آگاه به این مسئله است. اما در کنار این موضوع، اخذ مجوزهای فعالیت معدنی از سازمان‌های دولتی و ممانعت‌های متعدد آنها گاه تا حدی زمان‌بر و زیاد شده که سرمایه‌گذاران از ورود به فعالیت‌های معدنی منصرف می‌شوند.

در این شرایط آنها سرمایه‌های خود را از معادن خارج کرده و وارد فعالیت‌های اقتصادی زودبازده‌تر و کم‌مناقشه‌تر می‌کنند. این یک انتقال ناگوار برای بخش معدن کشور به شمار رفته و نباید از کنار آن به‌راحتی گذشت.

برخی محدوده‌ها به نوعی دارای پدیده‌های طبیعی بوده و عملیات معدنی نباید در آن مناطق انجام شود که حرفی کاملاً درست است اما در مناطقی با پوشش گیاهی فقیر یا محدوده‌هایی که اهالی و ساکنان آنها مشکلات شدید اقتصادی دارند، نباید سازمان حفاظت محیط‌زیست ممانعت‌هایی برای معدنکاری در این مناطق ایجاد کند چراکه با گسترش معدنکاری در این مناطق، شاهد رونق اقتصادی برای افراد محلی و ساکنان مناطق معدنی خواهیم بود. نباید از خاطر برد که توسعه بخش معدن ارتباط و تأثیر مستقیم بر اقتصاد کلی جامعه بر تمامی اقشار خواهد گذاشت.

اما از سوی دیگر، ضرورت صیانت از تنها زمین‌ی که در اختیار داریم، بسر هیچ کس پوشیده نیست و تمامی اقشار مختلف جامعه اعم از صنعتگران و معدنکاران باید در جهت آسیب‌رسانی حداقلی به محیط‌زیست کوشا باشند. اما از سوی دیگر، نباید از بهانه حراست محیط‌زیست برای مانع‌تراشی‌های غیرکارشناسی استفاده کرد.

امید می‌رود تا در آینده شاهد رفع چالش‌های این‌چنینی باشیم.

چشم‌انداز معدنی

تفاهمنامه همکاری بین سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور و شرکت توسعه معادن و فلزات در زمینه فعالیت‌های اکتشافی به منظور شناسایی و دستیابی ذخایر معدنی جدید به امضا رسید.

به گزارش ایلنا، این تفاهمنامه در راستای اجرای برنامه‌های جدید این شرکت در حوزه اکتشاف و به منظور توسعه همکاری‌ها در زمینه پیشبرد فعالیت‌های زمین‌شناسی، اکتشاف ذخایر معدنی و برای دستیابی به ذخایر معدنی و استفاده از دانش، تجارب و خدمات تخصصی در

امضای تفاهمنامه برای فعالیت‌های اکتشافی

حوزه زمین‌شناسی و اکتشاف معدنی و با هدف توسعه سرمایه‌گذاری و اشتغال در بخش معدن به امضای امیرحسین نادری، مدیرعامل و عضو هیات‌مدیره شرکت توسعه معادن و فلزات و علیرضا شهیدی، معاون وزیر صمت، معدن و تجارت و رئیس سازمان رسید.

براساس این تفاهمنامه، «ومعدان» در کنار استفاده از توان و تخصص داخلی خود و پیگیری برنامه‌های معدنی از طریق معاونت توسعه معادن و صنایع معدنی شرکت، به منظور تسریع اجرای پروژه‌های اکتشافی در دست اقدام، از اطلاعات و ظرفیت‌های سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات

انتشار خبر معدنکاری غیر مجاز در کویر لوت، بررسی کرد

افزایش تخلفات نتیجه سکوت نهادهای مسؤل

از ابتدای راه‌اندازی «کاداستر»، ظرفیت‌های این سامانه برای تبدیل به پنجره واحد در نظر گرفته شده بود. از این نظر کاداستر می‌تواند با در اختیار داشتن اطلاعات سازمان‌های مربوط و ارتباط از طریق مجرای واحد الکترونیکی، به یک پنجره واحد اطلاعات مبدل شود

انتشار خبر معدنکاری در کویر لوت، موضوعی است که طی چند روز اخیر دوباره توجه‌ها را به سمت زیان‌های فعالیت‌های معدنی برای محیط‌زیست جلب کرده است. هر چند ابتدا نهادهای دولتی این خبر را تکذیب و سپس این نوع معدنکاری را غیرقانونی عنوان کردند اما مسئله‌ای که در این میان حائز اهمیت است، نظارت بر فعالیت‌های معدنی در مکان‌های حساس کشور (چه از نظر طبیعی و چه میراث فرهنگی) است. فعالان معدنی معتقدند برای صدور پروانه‌های اکتشافی و مجوزهای فعالیت معدنی، راه سختی همواره پیش‌رو دارند و نه تنها وزارت صنعت، معدن و تجارت بلکه نظر و اجازه سازمان حفاظت محیط‌زیست، سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری، سازمان انرژی اتمی و... در صدور هر پروانه اکتشافی برای معدنکاری، شرط اساسی است؛ بنابراین در ظاهر، اگر فعالیت معدنی قانونی در مکان‌های نامناسب صورت گیرد، باید این سازمان‌ها را مسئول دانست اما مسئله اساسی، انجام فعالیت‌های غیرقانونی معدنی است که گاهی اخباری در این زمینه از گوشه و کنار کشور به گوش می‌رسد. نیاز به تاکید نیست انجام هر فعالیت غیرقانونی معدنی پیامدهای جبران‌ناپذیر زیست‌محیطی را برای کشور به همراه خواهد داشت. در زمینه بسترهای قانونی موجود برای جلوگیری از انجام معدنکاری غیرقانونی، با کارشناسان و فعالان معدنی گفت‌وگو کرده که در ادامه می‌خوانید:

ملیکا انصاری

editor@smtnews.ir

به این معنی که سازمان صنعت، معدن و تجارت مجوزی برای انجام فعالیت‌های غیرقانونی صادر نکرده، مسئولیتی در قبال انجام این اقدامات ندارد.

اما اگر مجوزی از سوی این وزارتخانه برای معدنکاری صادر می‌شد و افراد به فعالیت‌های غیرقانونی می‌پرداختند، وزارت صنعت، معدن و تجارت مسئول اصلی آن بوده و با متخلفان برخورد مستقیم می‌کرد.

تجارت در گفت‌وگو با **سایت** در پاسخ به این سوال که این وزارتخانه چه تدابیری برای متخلفان معدنکاری غیرمجاز در نظر دارد، گفت: معدنکاری غیرمجاز یعنی فعالیتی که مجوز آن از سوی نهادهای دولتی صادر نشده است. از آنجا که مدیریت و مسئولیت عرصه و پهنه‌ها (چه معدنی و چه غیرمعدنی) در اختیار سازمان جنگل‌ها مراتع و آبخیزداری است، این سازمان ضابط قضایی است و باید با متخلفان برخورد قانونی کند.

کویر لوت در سال ۱۳۹۵ به‌عنوان نخستین اثر طبیعی ایران در فهرست میراث جهانی یونسکو به ثبت رسید و هرگونه فعالیت فیزیکی در اطراف این اثر باید پس از استعلام و تایید وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری انجام شود؛ بنابراین انجام معدنکاری غیرقانونی در این محل حساس و مهم باید توسط نهادهای دولتی و ضابطان قضایی پیگیری شود. کاووس قاسمی، مدیرکل دفتر بهره‌برداری وزارت صنعت، معدن و

کم توجهی نهادهای مسؤل

محیط‌زیست است. اما در این میان نامه‌ای از سوی سازمان صنعت، معدن و تجارت استان مربوطه به این بهره‌بردار ابلاغ شده که به دلیل عدم فعالیت، پروانه بهره‌برداری او

در شرف ابطال است. زینال‌زاده ادامه داد: زمان بر شدن بی دلیل جواب استعلام‌ها برای فعالیت‌های معدنی، موجب کاهش ارزش ریالی سرمایه‌گذاری در معادن می‌شود. این موضوع غیر از وارد کردن زیان به فعالان معدنی، بخش معدن را از نظر امنیت سرمایه‌گذاری بی‌ثبات می‌کند.

ذات معدنکاری پر مخاطره است

زینال‌زاده تصمیم‌گیری‌های شخصی و سلیقه‌ای نهادهای دولتی در صدور مجوزها را به زیان فعالیت‌های بخش معدن عنوان کرد و گفت: معدنکاری یک فعالیت اقتصادی اشتغال‌زای پایدار و پرسرّیسک بوده و ذات عملیات اکتشاف و معدنکاری از دید مهندسی بسیار پیچیده است. اگر بخواهیم فعالیت معدنی را بایک پروژه عمرانی مقایسه کنیم، خواهیم دید در عملیات عمرانی محاسبات دقیق و نقشه‌با دقت بالا طراحی شده و پروژه قدم به قدم قابل مشاهده و پایش است. اما در عملیات معدنی از اکتشاف تا زمان استحصال، تمام محاسبات درباره کشف چیزی است که تنها در عملیات بهره‌برداری قابل مشاهده است؛ بنابراین فعال اکتشافی و معدنی با چالش‌های بسیار زیادی در تعیین حدود، کمیت و کیفیت ذخیره معدنی روبه‌رو است. از طرفی باید پاسخگوی سازمان جنگل‌ها، سازمان حفاظت محیط‌زیست، سازمان انرژی اتمی و... باشد. تمام این مسائل در صورتی است که اعتراض معارضان محلی، عملیات معدنی را متوقف نکند. تمامی این موارد بخش معدن را بایب‌ثباتی روبه‌رو کرده و با استعمار این روند، شاهد خروج سرمایه‌ها از بخش معدن خواهیم بود.

است. وی ادامه داد: از جمله این چالش‌ها می‌توان به ممانعت‌های گسترده در صدور مجوزهای اکتشافی و پروانه‌های بهره‌برداری اشاره کرد که این موضوع نشانگر محدودیت‌آفرینی تفاهمنامه‌ها منعقد شده برای سازمان‌های متولی بخش معدن است. این ممانعت‌ها و محدودیت‌ها امنیت سرمایه‌گذاری در بخش معدن را برای تمامی نقاط ایران دچار مخاطره کرده و در این شرایط کمتر کسی حاضر است تا منابع مالی خود را وارد فعالیت‌های معدنی کند.

سخن پایانی

بنا بر نظر کارشناسان مشکلات موجود در حوزه‌های اقتصادی کشور به‌ویژه بخش معدن باعث شده ضمن توقف توسعه، شاهد نوعی عقبگرد در اقتصاد کشور باشیم. از سوی دیگر، نباید تنها فعالیت معادن و بهره‌گیری از ذخایر معدنی اولویت معدنکاران باشد. حفظ و حراست از منابع طبیعی در کنار گسترش فعالیت‌های معدنی و صنعتی می‌تواند منجر به شکل‌گیری توسعه پایدار و افزایش انتفاع اقتصادی در کنار صیانت از محیط‌زیست شود.

گردشگری و صنایع دستی وجود ندارد. اما از سوی دیگر، نهادهای مسئول حفاظت محیط‌زیست، این اهمیت را به خوبی دریافته‌اند. سازمان حفاظت محیط‌زیست و سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری در یافتند اگر محدوده‌ای در مناطق حفاظت شده چهار گانه واقع باشد، بایستی استعلام فقط از سازمان حفاظت محیط‌زیست صورت گرفته و اگر محدوده خارج از مناطق حفاظت‌شده چهار گانه و در داخل اراضی ملی باشد، استعلام از سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری حاصل شود. این تصمیم منطقی نتیجه شفاف‌سازی اطلاعات در بستر بی نام سامانه کاداستر است.

تعارضات قانونی نهادهای دولتی

این‌فعال معدنی همچنین به اهمیت مولفه زمان در فعالیت‌های معدنی اشاره کرده و بی‌توجهی سازمان‌های بخش معدن به این موضوع را عامل زبانه‌ی فعالان معدنی معرفی کرد. او در توضیح این موضوع گفت: تمام گام‌های فعالیت‌های اکتشافی و معدنی از دید حقوقی مشمول گذر زمان هستند؛ به این معنا که در گذر زمان به دلیل وضع محدودیت برای فعالیت، سرمایه‌گذار معدنی ضرر و زیان خواهد دید و فعالیت از صرفه اقتصادی آن خارج می‌شود. عمده محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های پیش آمده برای معدنکاری، از سوی نهادهای دولتی و تعارض میان آنها سرمنشأ می‌گیرند. به‌عنوان مثال، ۵سال پیش در یکی از استان‌های شمال غربی کشور پروانه بهره‌برداری برای ماده معدنی طلا صادر شد. طبق ضوابط، بهره‌بردار موظف به ارائه طرح ارزیابی زیست‌محیطی بود. طرح معدنکاری در این پهنه با تأمین هزینه از سوی بهره‌بردار توسط یکی از مجموعه‌های مورد اعتماد سازمان حفاظت محیط‌زیست تهیه و ارائه شد. همچنان پس از ۵ سال با وجود انجام شدن تمامی وظایف و تعهدات، بهره‌بردار همچنان در انتظار پاسخ و اجازه از سوی سازمان حفاظت

محوزهای اکتشافی پرداخت. او سامانه کاداستر را یک ابزار اطلاعاتی مهم در راستای انجام فعالیت‌های اکتشافی عنوان کرد و گفت: از ابتدای راه‌اندازی کاداستر، ظرفیت‌های این سامانه برای تبدیل به پنجره واحد در نظر گرفته شده بود. از این نظر کاداستر می‌تواند با در اختیار داشتن اطلاعات سازمان‌های مربوط و ارتباط از طریق یک مجرای واحد الکترونیکی، به یک پنجره واحد اطلاعات مبدل شود. تا امروز نیز سامانه کاداستر در این زمینه پیشرفت مناسبی داشته است. از سال‌های پیش تاکنون وزارت صنعت، معدن و تجارت از سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی درخواست کرده تا اطلاعات مناطقی که از دیدن آن سازمان ممنوعیتی برای فعالیت‌های اکتشافی و معدنی دارند را برای شفاف‌سازی و تسهیل رویه صدور مجوزها در سامانه کاداستر قرار دهد. وی افزود: حتی تأکید شد در صورتی که نیاز به حفظ محرمانگی وجود دارد، امکان مخفی کردن عرصه‌ها از دید عموم فراهم است؛ به این صورت که محدوده‌های ثبتی به محض قرارگیری در عرصه‌های دارای ارزش حفاظتی، وارد فاز استعلام از سازمان یادشده می‌شوند. همانطور که عرصه‌های پرترزای سازمان انرژی اتمی در سامانه کاداستر وجود دارد اما از دید عموم پنهان است و در صورت ثبت درخواست برای محدوده‌های پرترزا، گزینه استعلام از سازمان انرژی اتمی فعال می‌شود. اما متأسفانه تاکنون شاهد تکمیل اطلاعات از سوی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی نبوده‌ایم.

نتایج شفاف‌سازی اطلاعات

این کارشناس معدن در ادامه عملکرد دو سازمان حفاظت محیط‌زیست و جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری را نسبت به تکمیل اطلاعات محدوده‌های مهم مناسب توصیف کرد و گفت: درک مناسب از اهمیت و کاربرد سامانه کاداستر در اعلام عرصه‌های مجاز برای فعالیت، همچنان در وزارت میراث فرهنگی،

آیدین زینال‌زاده، کارشناس معدن در گفت‌وگو با **سایت** انتشار اخبار منفی معدنکاری‌های غیرقانونی را منجر به افزایش نگاه‌های منفی به بخش معدن عنوان کرد و توضیح داد: براساس اطلاعات ارائه‌شده در اخبار و گزارش‌ها، جاده‌های به طول ۹۰ کیلومتر و عرض ۴ متر تا مابینه کویر لوت و کوه ملک محدوده انگیزه معدن‌کوی کشیده شده است. کویر لوت، نخستین اثر طبیعی ثبت‌شده ایران در یونسکو است و باید برای حفظ و نگهداری آن سازمان‌ها و نهادهای مربوط نهایت مدیریت صحیح را داشته باشند. خبر انجام معدنکاری در این منطقه، فعالان بخش معدن و سازمان‌های متولی معادن را نشانه رفته؛ به‌دین‌آنگاه به وظایف سایر نهادهای مرتبط با ماده ۲۴ قانون معادن توجه شود. در این ماده قانون معادن، سازمان حفاظت محیط‌زیست، سازمان انرژی اتمی، سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری از نهادهای دولتی هستند که در صدور مجوزهای فعالیت معدنی و همچنین حراست از منابع طبیعی نقش مهم و بسزایی دارند؛ بنابراین نمی‌توان از این موضوع استفاده کرده و مجدداً تخریب محیط‌زیست و آثار ملی را بر گردن فعالان بخش معدن انداخت. این فعال معدنی افزود: در روزهای ابتدایی انتشار خبر معدنکاری در کویر لوت، سازمان‌های مربوط به حراست از محیط‌زیست، اظهار بی‌اطلاعی کردند. نخستین پرسش اساسی و مهم آن است که چرا فعالیت معدنی در چنین عرصه‌ای بدون آگاهی متولی مربوطه و از طریق رسانه‌های خبری افشامی شود؟ سازمان‌های نام‌برده در ماده ۲۴ قانون اساسی، وظیفه حفاظت از منابع طبیعی و برخورد با متخلفان را دارند اما شاهد تنها انتشار اخبار از رسانه‌ها و بی‌توجهی این نهادهای مسئول به فعالیت‌های غیرمجاز هستیم.

اهمیت ابزای کاداستر

زینال‌زاده به تشریح بسترهای مناسب موجود برای صدور

مهدیه آزادی، فعال معدنی در گفت‌وگو با **سایت** به آسیب‌های طولانی شدن روند صدور مجوزهای فعالیت معدنی پرداخت. او این گذر زمان را یکی از عوامل نامن شدن سرمایه‌گذاری و فعالیت در بخش معدن معرفی کرد و در این‌باره توضیح داد: صدور پروانه‌ها و مجوزهای فعالیت معدنی در اغلب مواقع پیش از حد زمان‌بر است. از نخستین مراحل معدنکاری مانند اکتشافات تا اقدامات پایانی و بهره‌برداری، روند پاسخگویی به استعلام‌ها و صدور مجوزها زمان‌بر بوده و گاه دیده شده تا ۱۰ سال هم این رویه طول کشیده است. می‌توان گفت زمان بر بودن روند اعطای مجوزها از مسائل مهمی است که فعالیت‌های بخش معدن را بایب‌ثباتی همراه کرده است؛ چراکه بر اثر گذر زمان ممکن است فعالیت معدنی روی معدن مورد نظر دیگر صرفه اقتصادی نداشته و در عمل تمامی زحمات بدون فایده خواهند شد. آزادی همچنین به دیگر معضلات بروکراسی موجود در بخش معدن اشاره کرد و گفت: عوارض گمرک، مالیات‌های موجود بر صادرات مواد معدنی، حقوق‌های سنگین دولتی، مراحل سخت اعطای وام

و تسهیلاتی بانکی همه و همه از دیگر مشکلاتی هستند که رفع آنها تنها به‌دست نهادهای دولتی متولی بخش معدن و سایر سازمان‌های دولتی امکان‌پذیر است. باید توجه داشت در صورت رفع این مشکلات یادشده و تصحیح بروکراسی مرتبط با بخش معدن، عرصه برای ورود سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی بیش از پیش فراهم خواهد شد. این فعال معدنی معتقد است در صورت رفع مشکلات بروکراسیک بخش معدن، شاهد فعال‌سازی بیشتر معادن و اشتغال‌زایی گسترده این بخش خواهیم بود.

خودداری سازمان‌ها از صدور مجوزها

آزادی نقش تصمیم‌نهادهای دولتی در روند فعالیت‌های بخش معدن را پررنگ توصیف کرد. از این رو، به عقیده او اصلاح رویکردهای نهادهای دولتی بخش‌زیادی از مشکلات معدن را رفع خواهد کرد. این فعال معدنی در ادامه صدور پروانه‌های اکتشافی برای فعالان معدنی را یکی از چالش‌برانگیزترین مشکلات امروزه بخش معدن کشور معرفی کرد. او ضمن اشاره به عقد تفاهمنامه‌های نامناسب میان وزارت صنعت، معدن و